



BCBP Beogradski centar za
bezbednosnu politiku

Decembar 2025.

STUDIJA / 9

**GRAĐANI SRBIJE O BEZBEDNOSNIM,
SOCIOEKONOMSKIM I POLITIČKIM
IZAZOVIMA:
STRANI UTICAJI I ULOGA
EU U SRBIJI**

Predrag Petrović

STUDIJA / 9

GRAĐANI SRBIJE O BEZBEDNOSNIM, SOCIOEKONOMSKIM I POLITIČKIM IZAZOVIMA:

STRANI UTICAJI I ULOGA
EU U SRBIJI

Predrag Petrović



BCBP Beogradski centar za
bezbednosnu politiku

Decembar 2025.

Ova publikacija analizira percepcije građana Srbije¹ o savremenim bezbednosnim, političkim i socioekonomskim izazovima Srbije, sa posebnim fokusom na unutrašnje ranjivosti, spoljne uticaje i ulogu Evropske unije (EU), iz ugla građana Srbije. Nalazi pokazuju da se pretnje Srbiji danas manje odnose na neposredne vojne rizike, a više na hibridne izazove, institucionalnu slabost, sistemsku korupciju i eroziju demokratskih standarda, dodatno pogoršane globalnim geopolitičkim rivalstvima. Istraživanje ukazuje na široko rasprostranjenu percepciju da su ključni bezbednosni i razvojni problemi pre svega domaće prirode. Iako se spoljni akteri, naročito Rusija i Kina, prepoznaju kao važni faktori uticaja, njihov uticaj se najčešće ostvaruje kroz postojeće institucionalne slabosti, netransparentne političke i ekonomske aranžmane, kao i kroz širenje dezinformacija i neliberalnih modela upravljanja. Posebna pažnja posvećena je sajber bezbednosti, ekonomskim odnosima sa Kinom i sve izraženijem udaljavanju Srbije od evropskih tržišnih i regulatornih standarda. Uprkos ovim izazovima, građani i stručnjaci prepoznaju značajan reformski potencijal, posebno kroz aktivno civilno društvo i postojeći okvir evropskih integracija. Budući pravac Srbije ostaje otvoren i u velikoj meri zavisi od spremnosti EU da promeni svoj pristup – kroz jaču uslovljenost, vidljivije prisustvo na terenu, insistiranje na fer ekonomskoj konkurenciji i snažniju podršku demokratskim akterima. Naredni period biće odlučujući za to da li će Srbija ponovo krenuti putem evropske konsolidacije ili će se postojeći model političkog i spoljnopolitičkog balansiranja učvrstiti u dugoročni autoritarni poredak.

¹ U ovoj studiji reči upotrebljene u muškom rodu se odnose i na osobe ženskog roda.

Sadržaj:

Uvod	5
Složenost bezbednosnih, socioekonomskih i političkih izazova Srbije iz ugla njenih građana	7
Produblјivanje nalaza istraživania	8
Percepcije o stranim akterima u Srbiji	9
Percepcije bezbednosnih pretnji	9
Percepcije socioekonomskih pretnji	12
Percepcije političkih pretnji	17
Preporuke za jačanje otpornosti Srbije na strane uticaje	19
Vojni i bezbednosni domen	19
Socioekonomski domen	21
Politički domen	22
Zaključak	24
Izvori i beleške	27
O autoru	28
O Beogradskom centru za bezbednosnu politiku	29

Srbija je izložena složenoj kombinaciji bezbednosnih, socioekonomskih i političkih pretnji. Ove pretnje proizlaze iz međusobnog delovanja autoritarnih praksi srpske vladajuće elite, spoljnopolitičke strategije balansiranja i stranih, često malignih, uticaja država van Evropske unije (EU). Iako Srbija formalno ostaje posvećena evropskim integracijama, njeno kontinuirano pozicioniranje između EU i niza nezapadnih partnera dovodi u pitanje napredak ka demokratskoj konsolidaciji i članstvu u EU. Dosadašnja istraživanja ukazuju da se ključni uzroci ovog zastoja prvenstveno nalaze u unutrašnjim političkim procesima i dešavanjima u Srbiji tokom protekle decenije, a da strani uticaji dodatno doprinose ovom trendu.

Političku situaciju u Srbiji karakteriše potpuna koncentracija moći u rukama vladajuće Srpske napredne stranke (SNS) i predsednika Aleksandra Vučića. Od dolaska na vlast 2012. godine, SNS je sistemski urušavala demokratske mehanizme kontrole i ravnoteže, učvršćujući svoj uticaj nad pravosuđem, medijima i bezbednosnim sektorom. Kao posledica toga, Srbija se danas sve češće klasifikuje kao izborna autokratija, a ne kao funkcionalna demokratija. Reforme u oblastima vladavine prava i slobode medija formalno se usvajaju, ali se sprovode selektivno i pretežno radi ispunjavanja zahteva međunarodnih aktera, bez stvarne namere da se ostvare suštinske i trajne promene.

Demokratski procesi u Srbiji se ne razvijaju kroz stvarni politički pluralizam, već kroz nastojanja vladajuće elite da zadrži svoju vlast. Medijskim prostorom dominiraju provladini mediji, što omogućava širenje propagande i dezinformacija koje dodatno polarizuju društvo i delegitimišu svako neslaganje sa vlasti. Opozicione stranke ostaju fragmentisane i marginalizovane, dok su organizacije civilnog društva i nezavisni mediji izloženi kontinuiranim pritiscima. U takvom okruženju, oni se često predstavljaju kao protivnici vlasti, a ne kao legitimni akteri i partneri u procesu demokratskog upravljanja.

Geopolitičku i spoljnopolitičku orijentaciju Srbije i dalje karakteriše namerna strateška dvosmislenost. Formalno posvećena pristupanju EU, Srbija istovremeno održava i razvija bliske odnose sa Rusijom, Kinom i Ujedinjenim Arapskim Emiratima (UAE). Ovakva politika balansiranja odražava ne samo ekonomski pragmatizam već i duboko ukorenjene političke i ideološke naklonosti srpskog rukovodstva prema autoritarnim modelima upravljanja i neliberalnim partnerstvima.

Odnos sa Rusijom je dugogodišnji i zasniva se na kombinaciji političke podrške po pitanju Kosova, bezbednosne saradnje i energetske zavisnosti. Ruski uticaj je duboko ukorenjen i u domaćem političkom i medijskom prostoru, kao i među krajnje desničarskim pokretima. Poseban značaj ima promocija koncepta „Srpskog sveta“, koji odražava rusku doktrinu „Ruskog mira“. Ovaj koncept podrazumeva objedinjavanje Srba u jedinstven kulturni, medijski i politički prostor, simbolički personifikovan kroz snažno liderstvo predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Sve otvorenije javno promovisanje ovog

koncepta odvija se u kontekstu pojačanih tenzija između Zapada i Rusije, ali i pogoršanih političkih i etničkih odnosa unutar i između Srbije, Kosova i Bosne i Hercegovine.¹

Srpski mediji, među kojima dominiraju provladini mediji, dodatno pojačavaju proruske i anti-zapadne narrative, predstavljajući zapadne demokratije kao neprijateljske i nepouzdanе partnere. Ovi narativi utiču na javno mnjenje i doprinose niskom nivou javne podrške za članstvo u EU, koja trenutno iznosi nešto više od 35% - što je najniži nivo podrške evropskim integracijama među državama Zapadnog Balkana.²

Angažovanje Kine u Srbiji nije ništa manje strateško od Rusije. Iako se često predstavlja kao isključivo ekonomsko, ono dobija sve izraženiju političku dimenziju. Kineska ulaganja u infrastrukturu, energetiku i rudarstvo praćena su prenosom znanja i uspostavljanjem institucionalnih veza između Komunističke partije Kine i SNS-a. Poseta predsednika Si Đinpinga Srbiji 2024. godine rezultirala je potpisivanjem 29 novih bilateralnih sporazuma, od kojih su se mnogi odnosili na političku i medijsku sferu, ali ne i na ekonomiju. Najveći deo ovih sporazuma (njih 10) odnosi se upravo na medijski prostor. Iako javnost nema uvid u sadržaj ovih sporazuma, činjenica da Vučićev režim, koji se ubrzano kreće ka autokratiji, potpisuje medijske sporazume sa komunističkom državom koja je poznata kao „najveći svetski zatvor za novinare“,³ gde je cenzura Komunističke partije apsolutna, govori o suštini i posledicama ovih sporazuma.

Pored toga, Kina koristi programe međuvladine saradnje (prvenstveno razmene i obuke) kako bi proširila svoju obaveštajnu mrežu i uticaj, dok istovremeno izvozi svoj autoritarni model upravljanja. Među prethodno spomenutih 29 potpisanih sporazuma nalaze se i oni koji omogućavaju boravak 50 naučnika u Kini, kao i mogućnosti za 300 mladih građana Srbije da studiraju u Kini. Ova dešavanja ukazuju na to da je ambicija Kine da iskoristi Srbiju ne samo kao jedno mesto za projekat Pojas i put, već i kao platformu za izvoz sopstvenog modela digitalnog autoritarizma. Kineski uticaj je sve prisutniji i u akademskom prostoru, kroz delovanje Instituta Konfucije, kao i u zvaničnom narativu, budući da državne institucije i provladini mediji predstavljaju kinesku vlast na vrlo pozitivan način. Ova partnerstva stoga nisu samo simbolična ili pragmatična, već doprinose strukturnom usađivanju autoritarnih normi i praksi u sistem upravljanja u Srbiji.

Uzimajući u obzir ovaj kratak pregled uticaja Rusije i Kine kao ključnih stranih aktera u Srbiji (detaljniji prikaz dostupan je u prethodnoj BCBP publikaciji⁴), ova analiza se fokusira na lokalne percepcije stranih uticaja i na kraju donosi preporuke za EU o načinima jačanja otpornosti Srbije na ove spoljne pretnje. Prvi deo analize daje pregled postojećih istraživanja javnog mnjenja u periodu od 2020. do 2024. godine, drugi deo predstavlja produbljenje nalaza istraživanja kroz niz intervju a i fokus grupa sprovedenih tokom 2025. godine u okviru REUNIR istraživanja, dok treći deo nudi preporuke koje proizlaze iz pomenutog terenskog rada.

Složenost bezbednosnih, socioekonomskih i političkih izazova Srbije iz ugla njenih građana

Ovako složena i kontradiktorna bezbednosna, socioekonomska i politička situacija u Srbiji odražava se i na stavove njenih građana. Istraživanje REUNIR-a o stavovima građana Srbije prema spoljnopolićkim, bezbednosnim, ekonomskim, i političkim pitanjima pokazuje da javno mnjenje u Srbiji odlikuju duboka složenost i izražene podele.⁵ Navedeno istraživanje predstavlja analizu koja obuhvata period od 2020. do 2024. godine i pruža pregled postojećih istraživanja javnog mnjenja na pomenute teme, a ključni nalazi su predstavljeni ispod.

Istraživanje pokazuje da većina građana smatra da Srbija treba da vodi politiku balansiranja između Rusije i Zapada. Konkretno, oko 27% građana podržava proruski kurs, dodatnih 12% favorizuje potpuni zaokret ka Rusiji, dok se manji deo (10%) zalaže za okretanje ka EU. Ipak, oko dve trećine građana smatra da bi Srbija trebalo da bude orijentisana i ka Zapadu i ka Rusiji. Ova složenost stavova se ogleda i u padu podrške članstvu u EU, koja trenutno iznosi 35,8%, uz visok stepen nezadovoljstva (54%) ozbiljnošću pristupa EU prema novim državama članicama.

Veliki broj građana (70%) prihvata i podržava koncept vojne neutralnosti, dok je podrška ulasku Srbije u NATO minimalna (samo 5%), a dve trećine se protive bilo kakvoj saradnji sa NATO-om. Građani Srbije vide Rusiju i Kinu kao prijateljske zemlje sa visokim nivoom poverenja u njih (88%), dok su stavovi o SAD i nekim susedima znatno negativniji. SAD i Albanija se doživljavaju kao najveće pretnje po Srbiju, a oko 65% građana vidi NATO kao neprijatelja.

Što se tiče ekonomskih odnosa, većina građana i dalje vidi EU kao najvažnijeg ekonomskog partnera Srbije (64%), iako je ta percepcija u poslednje dve godine u opadanju. Istovremeno, značaj Kine raste, sa 25% ispitanika koji je doživljavaju kao važnog ekonomskog partnera, što predstavlja porast u odnosu na prethodne godine. Rusiju kao ekonomskog partnera prepoznaje manji deo građana (oko 11%). Postoji značajan nesklad između percepcije postojećih ekonomskih veza i preferencija građana: zalažu se za snažnije ekonomske odnose sa Rusijom nego što smatraju da trenutno postoje, dok je interesovanje za saradnju sa EU i Kinom nešto niže od stvarnog nivoa angažovanja. Širenje kineskog uticaja posebno je kritikovano zbog netransparentnih ugovora, nejednakih uslova za domaće kompanije i korupcije. EU se percipira kao glavni donator, ali značajan deo građana veruje da su Rusija i Kina takođe važni akteri u ovoj oblasti.

Kad je reč o ličnoj i nacionalnoj bezbednosti, građani izražavaju zabrinutost zbog unutrašnje nestabilnosti, korupcije i uticaja organizovanog kriminala, ali i zbog nerešenih nacionalnih pitanja poput Kosova i regionalnih dešavanja. Iako se neposredne vojne pretnje na granicama ne percipiraju kao rasprostranjene, regionalne tenzije i

neizvesnosti – naročito u vezi sa Kosovom, Bosnom i Hercegovinom i susednim državama – doživljavaju se kao izvori trajne napetosti. Spoljni negativni uticaji se prvenstveno percipiraju kroz propagandu, dezinformacije i nepoverenje prema međunarodnim institucijama i susednim državama. Državni aparat i korumpirane elite doživljavaju se kao najveći unutrašnji bezbednosni rizici, dok se međunarodni faktori procenjuju kroz njihov uticaj na unutrašnju političku stabilnost i suverenitet Srbije.

Shodno tome, mnogi ispitanici izražavaju nezadovoljstvo trenutnim političkim sistemom, ukazujući na nedostatak poverenja u institucije i političke elite. Istovremeno, značajan deo građana ima konzervativne i nacionalističke stavove – oko 77% smatra Kosovo neotuđivim nacionalnim interesom, a nešto više od polovine podržava ekstremističke desničarske stavove i aktivnosti u različitom stepenu. Na primer, 23% građana u potpunosti ili uglavnom podržava stavove i aktivnosti srpskih krajnje desničarskih organizacija, dok skoro trećina ispitanika (28%) podržava neke od ekstremno desničarskih ideja i organizacija.

Kada je reč o percepciji pretnji, građani najčešće identifikuju manjine koje žele otcepljenje od Srbije (53%), globalističke elite (52%) i migrante (47%) kao najveće izvore ugroženosti. Istovremeno, istraživanje beleži rastuću podršku autoritarnim modelima upravljanja, koji se doživljavaju kao garancije političke stabilnosti i očuvanja nacionalnog identiteta. Skepticizam prema EU dodatno pojačava ove stavove – oko 54% građana veruje da EU ne nudi realnu perspektivu članstva, što doprinosi pojačanoj podršci proruskim i prokineskim narativima i dodatno komplikuje proces evropskih integracija Srbije.

Produblјivanje nalaza istraživanja

Nadovezujući se na prethodno opisane nalaze istraživanja REUNIR-a o vojnim, socio-ekonomskim i političkim pretnjama,⁶ kao i na percepcije građana o ovim pretnjama, Beogradski centar za bezbednosnu politiku, kao jedan od 12 partnera u okviru REUNIR projekta, sproveo je niz intervjuva i fokus grupa sa ekspertima i građanima kako bi produbio ove nalaze, bolje ih razumeo i na kraju izdvojio preporuke za EU na koji način može da pomogne u jačanju otpornosti Srbije na ove pretnje koje usporavaju njen proces evropskih integracija. Ovaj rad se oslanja na glavne nalaze iz intervjuva i fokus grupa sprovedenih u okviru REUNIR istraživanja.

Terensko istraživanje je sprovedeno između decembra 2024. i marta 2025. godine. Obuhvata polustrukturirane intervjuve sa ekspertima iz oblasti bezbednosti, spoljne i unutrašnje politike, ekonomije, kao i sa predstavnicima međunarodnih organizacija aktivnih u Srbiji. Pored intervjuva, održane su i dve fokus grupe – jedna je okupila istraživače, analitičare i eksperte za politiku, a druga je okupila građane Srbije različitog uzrasta, obrazovanja i zanimanja kako bi se stekla javna percepcija iz raznovrsnog preseka društva.

Ovo kvalitativno istraživanje se nadovezuje na prethodnu analizu, tokom koje je sprovedeno istraživanje mapiranja spoljnih pretnji. U toj analizi identifikovane su glavne kategorije pretnji sa kojima se Srbija suočava – vojne odnosno bezbednosne, socioekonomske i političke – kao i njihove potencijalne implikacije po pristupanje Srbije EU. Tu su predstavljeni i faktori otpornosti Srbije na spoljne pretnje i prilike za unapređenje otpornosti.

U nastojanju da i institucionalne perspektive budu odražene, istraživački tim je formalno zatražio intervju sa predstavnicima relevantnih državnih institucija. Nažalost, ovi zahtevi nisu bili uspešni. Ovaj nedostatak angažovanja pojačava ključne nalaze istraživanja: da Srbija sve više klizi ka autoritarnom modelu upravljanja, gde se transparentnost i dijalog sistematski zamenjuju propagandom i centralizovanom kontrolom nad javnim diskursom.

Istraživanje je sprovedeno tokom perioda masovnih studentskih i građanskih protesta protiv autoritarne vlade u Srbiji, koji su počeli nakon što se nadstrešnica železničke stanice urušila 1. novembra 2024. godine, zbog visoke političke korupcije, u kojoj je poginulo 16 ljudi. Vlasti su odgovorile tako što su ignorisale zahteve građana, označavajući demonstrante kao izdajnike koje navodno finansiraju zapadne obavешtajne službe, pribegavajući parainstitucionalnom nasilju. Kao posledica toga, postojala je široko rasprostranjena atmosfera nepoverenja i straha ne samo među građanima koji protestuju, već i unutar državnih institucija, posebno prema onima koji dolaze iz inostranstva i postavljaju pitanja u vezi sa političkim i bezbednosnim temama.

Percepcije o stranim akterima u Srbiji

Percepcije bezbednosnih pretnji

Terensko istraživanje je potvrdilo da Srbija trenutno nije izložena neposrednoj konvencionalnoj vojnoj pretnji od strane spoljnih aktera. Najznačajniji bezbednosni rizici proističu iz unutrašnje nestabilnosti, uključujući zarobljavanje države, duboku društvenu polarizaciju i infiltraciju organizovanog kriminala u državni aparat. Po rečima jednog ispitanika, „Srbija je sama sebi najveća pretnja“, što u velikoj meri opisuje generalni stav ispitanih eksperata i građana. Nerešeni regionalni sporovi čine sekundarni sloj rizika, dok se klasične vojne pretnje smatraju marginalnim.

Primećeno je da režim u Srbiji uobičajeno preuveličava spoljne opasnosti radi unutrašnje političke mobilizacije, dok suština ranjivosti leži u slabim institucijama koje otvaraju prostor za strani uticaj. Sajber bezbednost predstavlja posebno nerazvijenu dimenziju nacionalne odbrane, dok su napadi na javnu infrastrukturu do sada prolazili bez adekvatnog odgovora. Odsustvo konvencionalnih pretnji i ograničeni resursi za odbrambene operacije smanjuju verovatnoću uključivanja Srbije u otvoreni vojni sukob. Ipak, istraživanje je pokazalo da odsustvo konvencionalnog sukoba ne znači da je Srbija bezbedna. Percepciju bezbednosnih pretnji dominantno oblikuju hibridni, prikriveni i sistemski pritisci, od kojih mnogi koriste slabosti u unutrašnjem upravljanju Srbije.

Nalazi istraživanja ukazuju na ponavljajuću pojavu tzv. „kalibrisane nestabilnosti“ kao relevantnog obrasca u bezbednosnom okruženju Srbije. Ovaj koncept se odnosi na namerno proizvedene ili oportunistički pojačane krize koje ostaju ispod praga otvorenog sukoba, ali imaju značajan politički i bezbednosni efekat. Takvi događaji najčešće se javljaju u pograničnim oblastima i regionima sa etnički mešovitim stanovništvom, naročito u područjima naseljenim manjinama.

„Kalibrisana nestabilnost“ manifestuje se kroz niz incidenata niskog intenziteta, uključujući orkestrirane proteste, simboličke provokacije poput isticanja zastava, ometanje ključnih transportnih koridora od strane neformalnih aktera, kao i povremene oružane incidente ograničenog obima. Ovi događaji ne eskaliraju u otvoreni rat, ali proizvode kontinuiranu tenziju i narušavaju svakodnevno funkcionisanje lokalnih zajednica. Istovremeno, takvi incidenti privlače pažnju međunarodnih medija i služe kao instrument političkog pritiska, stvarajući prostor za testiranje strateškog pozicioniranja Srbije i slanje signala spoljnim akterima u skladu sa aktuelnim geopolitičkim okolnostima.

Na unutrašnjem planu, ovaj obrazac doprinosi slabljenju društvene kohezije i produbljivanju osećaja nesigurnosti. Za stanovništvo koje živi u pogođenim područjima, naročito u etnički osetljivim sredinama i u blizini administrativnih linija, ovakvi poremećaji proizvode trajni osećaj straha i zapostavljenosti. To dodatno podstiče nepoverenje kako prema državnim institucijama, tako i prema spoljnim akterima koji se percipiraju kao garanti stabilnosti, čime se dugoročno povećava ranjivost lokalnih zajednica i šireg bezbednosnog okruženja.

Uloga Rusije u oblikovanju bezbednosnog prostora koji karakterišu nestabilnosti niskog intenziteta, široko je prepoznata u sprovedenim istraživanjima. Ruski uticaj se opisuje kao višeslojan i dugoročan, a ostvaruje se kroz kombinaciju diplomatskih, političkih, ideoloških i informacionih instrumenata. Posebno se ističu bliski politički i diplomatski odnosi sa Republikom Srpskom, kao i kontinuirana ideološka podrška srpskim nacionalističkim narativima u regionu.

Rusija otvoreno podržava političko rukovodstvo bosanskih Srba, uključujući Milo-rada Dodika, čime doprinosi jačanju secesionističke retorike u Bosni i Hercegovini. Takvo delovanje proizvodi dodatne regionalne tenzije i indirektno utiče na Srbiju, stavljajući je u poziciju političkog i bezbednosnog pritiska u nestabilnom regionalnom okruženju. Ovaj pristup omogućava Moskvi da utiče na regionalnu dinamiku bez direktnog angažovanja i bez prelaska praga otvorenog konflikta. Ispitanici takođe smatraju da ruska strategija u regionu nije usmerena ka izazivanju neposrednog oružanog sukoba, već ka održavanju kontrolisane nestabilnosti koja ograničava evroatlantske integracije i povećava zavisnost lokalnih aktera od spoljropolitičkog balansiranja.

Turska se ne identifikuje kao direktna vojna pretnja po Srbiju, ali njena sve selektivnija vojna i bezbednosna saradnja sa Bosnom i Hercegovinom, kao i sa Albanijom i Kosovom, uočava se kao potencijalni budući bezbednosni izazov i oblik hibridnog uticaja.

Posebnu pažnju privlači vojna pomoć Ankare bezbednosnim strukturama u Bosni i Hercegovini, koja se tumači kao deo šireg geopolitičkog pozicioniranja Turske na Zapadnom Balkanu.

Upotreba turskih bespilotnih letelica Bajraktar od strane više aktera u regionu, uključujući Kosovo, dodatno utiče na percepciju bezbednosne neravnoteže. S obzirom na to da Srbija ne priznaje nezavisnost Kosova, prisustvo takvih kapaciteta kod kosovskih bezbednosnih struktura percipira se kao posebno osetljivo pitanje. U tom kontekstu, razvoj regionalnih vojnih kapaciteta podstiče srpsku vladajuću elitu da razmatra kontranabavke i prilagođava sopstvene odbrambene kapacitete, što potencijalno može da dovede do trke u naoružanju pod uticajem aktera van EU.

Selektivna vojna saradnja Turske sa Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, kao i raspoređivanje turske bezbednosne opreme u pojedinim delovima Zapadnog Balkana, doprinose percepciji da Ankara jača svoju stratešku poziciju u regionu. Istovremeno, nalazi ukazuju da su ekonomske veze Turske sa Srbijom znatno razvijenije nego sa Bosnom i Hercegovinom, što dodatno oslikava pragmatičan pristup Turske regionu, u kojem se vojni i ekonomski interesi ne preklapaju u potpunosti. Ispitanici su prepoznali da je potencijalni razlog rastućeg prisustva Turske na Balkanu neoosmanska ambicija njenog političkog rukovodstva, koje ima za cilj da obnovi uticaj nad bivšim osmanskim teritorijama.

Kina se ne identifikuje kao akter sa otvorenim vojnim ambicijama prema Srbiji, niti se njen uticaj u bezbednosnom domenu manifestuje kroz klasične vojne instrumente. Umesto toga, kinesko prisustvo u ovom domenu pojavljuje se pre svega kroz ekonomske i političke kanale, sa sve izraženijim implikacijama po bezbednosnu infrastrukturu države. Posebnu zabrinutost izaziva upotreba kineskih tehnologija u bezbednosnim sistemima Srbije, koja se može opisati kao oblik „tihe infiltracije“. Široka primena sistema video-nadzora „Huawei Safe City“ u gradov ima poput Beograda, Novog Sada, Niša i Kragujevca izaziva zabrinutost među delom srpske populacije. Ovaj sistem integriše tehnologije za prepoznavanje lica zasnovane na veštačkoj inteligenciji sa obradom i skladištenjem podataka na serverima koji se nalaze van zemlje. Iako se ovi sistemi javno predstavljaju kao alati za unapređenje javne bezbednosti, njihova struktura i način upravljanja otvaraju prostor za zloupotrebe koje nisu u skladu sa standardima zaštite podataka i demokratskog nadzora koje primenjuje EU.

U tom kontekstu, ovi tehnološki aranžmani nose rizik od toga da budu prenamenjeni za špijunažu i praćenja građana, političkih protivnika, demonstiranja itd. uz ograničene mehanizme institucionalne kontrole i pravne odgovornosti. Dodatno, oslanjanje na osnovne kineske 5G komponente potencijalno otežava buduće povezivanje Srbije sa bezbednosnim i odbrambenim komunikacionim sistemima EU, naročito imajući u vidu pooštrene procedure Brisela u pogledu provere dobavljača i tehnološke interoperabilnosti. Ukupno posmatrano, kineski uticaj u bezbednosnom domenu ne proizlazi iz direktne vojne pretnje, već iz postepenog tehnološkog i institucionalnog usidranja koje može dugoročno da ograniči usklađivanje Srbije sa evropskim bezbednosnim normama i praksama.

Sajber bezbednost je prepoznata kao jedna od najvažnijih dimenzija bezbednosti u Srbiji. Srbija se identifikuje kao potencijalno tranzitno čvorište kroz koje bi zlonamerni softver mogao da se širi ka susednim državama Zapadnog Balkana, ali i ka tržištima EU. Ova ranjivost proizlazi pre svega iz činjenice da značajan deo informaciono-komunikacione infrastrukture u javnoj upravi i dalje funkcioniše na zastarelim operativnim sistemima, sa ograničenim kapacitetima za prevenciju i odgovor na sajber incidente.

Tokom zime 2024/25. zabeleženo je više ozbiljnih sajber incidenata, uključujući DDoS napade i infekcije zlonamernim softverom, koji su doveli do privremenih prekida u radu distributera električne energije, opštinskog vodovodnog sistema i univerzitetskog informacionog centra. Iako nijedan od ovih incidenata nije proizveo dugoročne poremećaje u funkcionisanju sistema, njihova koordinacija i tehnička složenost ukazuju na angažovanje aktera sa resursima koji prevazilaze uobičajene kapacitete klasičnih sajber kriminalnih mreža.

Posebno zabrinjava mogućnost da bi uspešan sajber prodor u državne sisteme omogućio spoljnim akterima pristup osetljivim podacima, uključujući carinske evidencije, registre stanovništva ili sudsku dokumentaciju. Takav pristup bi mogao da se iskoristi kao poluga za buduće političke pritiske, ekonomsko ucenjivanje ili strateško pozicioniranje. U tom smislu, sajber pretnje se ne manifestuju nužno kroz neposrednu destabilizaciju, već kroz potencijal za dugoročno narušavanje institucionalnog integriteta i suverenog odlučivanja. Iako se Srbija u ovom kontekstu češće pojavljuje kao indirektna nego kao primarna meta, rizik od prelivanja sajber napada iz regionalnih kriznih žarišta ili iz napada na zajedničku kritičnu infrastrukturu ostaje visok. Ovakva pozicija dodatno naglašava potrebu za sistemskim jačanjem sajber otpornosti, kako u nacionalnom, tako i u širem evropskom bezbednosnom okviru.

Percepcije socioekonomskih pretnji

Terensko istraživanje je pokazalo da ekonomske ranjivosti predstavljaju jedan od centralnih izazova Srbije. Ispitanici su prepoznali da se najdublji izvor ovih pretnji nalazi unutar samog sistema upravljanja, koji karakterišu slabosti u vladavini prava, nedostatak transparentnosti i visoka koncentracija političke moći u rukama jedne političke figure, Aleksandra Vučića i njegove vladajuće SNS. Dominacija izvršne vlasti i dugotrajna politička kontrola nad ključnim institucijama stvorile su okruženje koje pogoduje sistemskoj korupciji, neefikasnoj javnoj upravi i postepenoj eroziji demokratskih mehanizama odgovornosti. Kao posledica, potencijal za održivi socioekonomski razvoj ostaje ograničen, dok poverenje građana i investitora u institucije kontinuirano opada.

Ovakav nedostatak upravljanja posebno se ogleda u krhkom i nepredvidivom poslovnom okruženju. Strani investitori, bez obzira na to da li dolaze iz država članica EU ili iz trećih zemalja, posluju u uslovima nejednake tržišne utakmice. Eksperti su potvrdili da je u Srbiji česta pojava netransparentnih državnih sporazuma koji zaobilaze

procedure javnih nabavki i omogućavaju privilegovan položaj pojedinim kompanijama bliskim vladajućoj eliti. Ovakva praksa proizvodi tržišne distorzije, smanjuje konkurenciju i dodatno podstiče korupciju, istovremeno obeshrabrujući investicije koje bi mogle da imaju dugoročan razvojni efekat.

Izostanak suštinskih reformi javnog sektora dodatno produbljuje ove ranjivosti. Javni sektor ostaje neefikasan, sa visokim fiskalnim troškovima i ograničenim doprinosom produktivnosti i ekonomskom rastu. U kombinaciji sa politizovanim pravosuđem i regulatornim telima, ovakvo institucionalno okruženje slabi vladavinu prava i učvršćuje model ekonomskog upravljanja koji je podložan spoljnim uticajima i političkoj instrumentalizaciji.

Geopolitička dvosmislenost Srbije, često opisana kao politika balansiranja između EU i sila van EU, pre svega Rusije i Kine, identifikovana je kao važan izvor socioekonomskih rizika. Ovakva spoljnopolitička pozicija proizvodi visok stepen neizvesnosti, kako za domaće privredne aktere, tako i za strane investitore i poslovne partnere. Nejasna strateška orijentacija države dodatno komplikuje donošenje dugoročnih poslovnih odluka i negativno utiče na percepciju Srbije kao pouzdanog i predvidivog ekonomskog partnera.

Nalazi ukazuju na to da je od 2022. godine došlo do приметnog pogoršanja ekonomskih odnosa sa kompanijama iz država članica EU. Uvođenje sankcija Rusiji nakon invazije na Ukrajinu dodatno je osvetlilo spoljnopolitičku neusklađenost Srbije i pojačalo sumnje u njenu posvećenost procesu evropskih integracija. Kao posledica toga, deo evropskih kompanija smanjio je obim saradnje sa srpskim firmama, obustavio postojeće ugovore ili preusmerio poslovanje ka dobavljačima unutar EU. Ovi procesi negativno su se odrazili na uključenost Srbije u evropske lance snabdevanja i narušili su njen imidž stabilnog ekonomskog partnera.

Ispitanici su takođe ukazali na rastući deficit poverenja u institucionalni okvir Srbije. Percepcija političkog uticaja na pravosuđe, inspeksijske organe i primenu radnih standarda dodatno obeshrabruje evropske partnere, koji poslovnu sigurnost vezuju za jasno usklađivanje sa pravnim i političkim normama EU. U tom kontekstu, spoljnopolitičko približavanje Rusiji i Kini ne posmatra se isključivo kao diplomatski izbor, već kao faktor koji direktno utiče na ekonomsku održivost i konkurentnost domaćih kompanija i dugoročne razvojne perspektive Srbije.

Uloga Kine u Srbiji značajno je porasla tokom poslednjih godina, pre svega kroz velike infrastrukturne projekte i akvizicije strateških preduzeća. Iako su kineske investicije finansijski obimne, nalazi ukazuju na ozbiljne strukturne probleme u načinu njihove realizacije. Ovi projekti se često povezuju sa nedostatkom transparentnosti, zaobilaženjem konkurentnih procedura javnih nabavki i primenom radnih standarda koji odstupaju kako od domaćeg zakonodavstva, tako i od normi EU. Kineski poslovni model u Srbiji oslanja se na centralizovano donošenje odluka i bliske političke veze, što je u suprotnosti sa pristupom EU zasnovanim na pravilima, institucionalnoj odgovornosti i vladavini prava.

Rastuće kinesko prisustvo dodatno je povezano sa povećanjem trgovinskog deficita i zabrinutošću da bi Srbija mogla da postane lokacija za proizvodnju tehnološki i ekološki problematičnih proizvoda. Ukupna vrednost ugovorenih i planiranih kineskih projekata procenjuje se na više milijardi evra, što predstavlja značajan deo ukupnih stranih ulaganja u zemlji. Međutim, ekonomski efekti ovih investicija ostaju ograničeni, s obzirom na strukturu trgovinske razmene u kojoj dominira izvoz sirovina sa niskom dodatnom vrednošću i minimalnim fiskalnim benefitima za državu.

Poseban izvor ranjivosti predstavlja način finansiranja kineskih projekata. Dok su raniji aranžmani bili zasnovani na kreditnim linijama kineskih državnih banaka, noviji modeli uključuju zapadne komercijalne banke, ali uz garancije kineskih finansijskih institucija. Ovakva struktura zaduživanja povećava fiskalni rizik i ostavlja Srbiju istovremeno izloženom tržišnim oscilacijama i potencijalnom političkom uticaju Pekinga.

Ispitanici primećuju da kineski projekti predstavljaju indirektnu, ali značajnu prepreku procesu pristupanja EU. Učvršćivanje poslovnih praksi i regulatornih standarda koji nisu usklađeni sa evropskim pravilima, kao i ugovorne klauzule koje omogućavaju primenu kineskih propisa o radu i zaštiti životne sredine na teritoriji Srbije tokom više godina, dodatno udaljavaju zemlju od regulatornog i institucionalnog okvira EU.

Kineski finansijski aranžmani sa Srbijom identifikovani su kao jedan od najkontroverznijih aspekata bilateralne saradnje. Nalazi ukazuju na zabrinutost u vezi sa infrastrukturnim projektima u oblasti drumskog i železničkog saobraćaja, čiji su stvarni troškovi često nedovoljno transparentni zbog klauzula o poverljivosti. Posebnu pažnju privlače i kolateralni mehanizmi u pojedinim ugovorima, koji u slučaju neispunjavanja obaveza mogu dovesti do prenosa prava nad zemljištem, prirodnim resursima ili rudarskim koncesijama na kineske kompanije.

Dodatni izvor zabrinutosti predstavljaju ekološke posledice ovih projekata. Industrijski pogoni poput topionica i termoelektrana na ugalj, kao i planovi za eksploataciju litijuma, povezuju se sa degradacijom životne sredine i sa dugoročnim zdravstvenim i ekonomskim posledicama po lokalne zajednice. U tom kontekstu, kineski model finansiranja i obezbeđenja potraživanja percipira se kao način kroz koji ekonomski uticaj može da se prelije u bezbednosne rizike, naročito u oblasti kontrole kritične infrastrukture.

S druge strane, neki ispitanici su drugačije procenili efekat kineskog kapitala u Srbiji. Kineske investicije su delimično doprinele zatvaranju infrastrukturnih praznina i poboljšanju regionalne povezanosti, kao i kratkoročnom zapošljavanju. Međutim, pozitivni efekti ovih ulaganja ostaju ograničeni zbog slabih regulatornih kapaciteta države, koji otežavaju sprovođenje transparentnosti, tržišne konkurencije i efikasnog nadzora. U tom smislu, kineski finansijski aranžmani postaju strateški skupi, posebno ukoliko dođe do usporavanja ili zastoja u procesu evropskih integracija i postepenog potiskivanja evropskih standarda alternativnim regulatornim modelima.

Ekonomska saradnja Srbije sa Rusijom značajno je usporena ili delimično preokrenuta kao posledica zapadnih sankcija prema Rusiji i rata u Ukrajini. Ipak, energetska sektor ostaje ključna tačka geopolitičke i ekonomske ranjivosti Srbije u odnosu na Moskvu. Uprkos naporima da se diversifikuju izvori snabdevanja gasom – uključujući izgradnju interkonektora sa Bugarskom i planove za uvoz tečnog prirodnog gasa – Srbija i dalje ostaje duboko zavisna od ruskih energenata. Ispitanici vide energetske aranžmane kao mogućnost političkog uticaja i povezuju energetska zavisnost sa širim spoljnopolitičkim manevrima Srbije, naročito u periodima regionalnih i međunarodnih kriza.

Turska i zemlje Zaliva, poput Ujedinjenih Arapskih Emirata (UAE) predstavljaju značajne spoljne aktere u ekonomskom prostoru Srbije. Turske investicije u proizvodne pogone na jugu zemlje doprinele su otvaranju značajnog broja radnih mesta, ali su predstavnici sindikata upozorili da su nivoi plata niski, a uslovi rada nestabilni. Lokalni dobavljači retko učestvuju u ovim projektima, što dodatno ograničava domaći ekonomski efekat. Investicije zemalja Zaliva, naročito u nekretnine i infrastrukturne projekte poput „Beograda na vodi“, karakterišu netransparentni uslovi koji često odstupaju od javnog interesa. Ovi aranžmani otvaraju pitanja suvereniteta nad strateškom imovinom i predstavljaju finansijski rizik kroz obaveze otplate kredita.

Šire gledano, strani ekonomski uticaj u Srbiji oslanja se na postojeći nedostatak upravljanja i slabosti institucionalnog okvira. Slaba transparentnost, ograničena kontrola javnih nabavki i koncentracija moći u rukama političke elite omogućavaju investitorima iz različitih zemalja da stiču disproporcionalan uticaj, dok se zaštitne mere za životnu sredinu i prava radnika često zanemaruju. U tom smislu, najznačajnija socioekonomska ranjivost Srbije nalazi se u unutrašnjim strukturama koje omogućavaju spoljnim akterima da oblikuju ekonomski prostor po sopstvenim interesima. Takođe, dugoročne socioekonomske ranjivosti Srbije ne proizlaze samo iz finansijskih obaveza, već i iz sistemske korupcije i nedostatka transparentnosti u upravljanju.

Osim navedenih stranih aktera van EU, u kontekstu strateških resursa, i sama EU je kroz projekte poput eksploatacije litijuma pokazala tendenciju da postupa netransparentno, zanemarujući standarde vladavine prava i zaštite životne sredine. Projekti poput „Jadar“ projekta ilustrativni su primeri politički osetljivih aranžmana, u kojima ekonomski interesi i strateški resursi prevazilaze lokalnu participaciju i uključivanje javnosti. Takvi aranžmani dovode do percepcije da se koristi autoritarni pristup u zamenu za geopolitičke resurse, što može dugoročno potkopati poverenje u EU, produbiti društvene podele i otežati demokratske reforme. U takvom okruženju, prostor za delovanje drugih globalnih aktera dodatno raste, jer oni mogu da popune prazninu koju ostavlja EU. Strategije koje favorizuju brzu eksploataciju resursa umesto jačanja transparentnog upravljanja i održivog razvoja dugoročno dovode do ugrožavanja demokratije, javnog zdravlja i stabilnosti regiona.

Trenutni model ekonomskog rasta Srbije u velikoj meri zavisi od stranih direktnih investicija privučenih kroz subvencije i javnu potrošnju na velike infrastrukturne projekte i na nekretnine. Značajan deo ekonomskog rasta koncentrisan je u rukama privilegovane elite povezane sa režimom, što ograničava širenje prosperiteta i održivog konkurentnog potencijala. Ispitanici u okviru terenskog istraživanja su naglasili da se javne investicije u Srbiji često usmeravaju ka neproduktivnim projektima poput stadiona, izložbi i nekih infrastrukturnih objekata, umesto da poboljšavaju osnovnu infrastrukturu, diversifikuju ekonomiju ili podržavaju sektore koji doprinose dugoročnoj održivosti. Ovu disproporciju su jasno prepoznali upoređujući izdvajanja za kulturu od samo 0,6% budžeta sa projektima vrednim više miliona evra, poput „Ekspa“, čime se jasno ilustruje neusklađena raspodela resursa. Ovaj model rasta produbljuje društvene i regionalne nejednakosti, dok istovremeno doprinosi demografskom opadanju, jer ograničava prilike za zapošljavanje i ekonomski napredak šire populacije.

Kršenje radnih prava u Srbiji je široko rasprostranjeno i prisutno u kompanijama različitog porekla, uključujući kineske, turske, ruske, ali i evropske investitore. Slabo sprovođenje zakona o radu, loši uslovi zaposlenih i politička instrumentalizacija zapošljavanja u javnom sektoru doprinose društvenoj i ekonomskoj nestabilnosti. Odliv kvalifikovane radne snage dodatno pogoršava demografske izazove, dok strani radnici često rade u neadekvatnim ili nesigurnim uslovima. Ograničeni kapacitet javnih institucija da obezbede adekvatne plate, poštovanje radnih prava i ekološke standarde dodatno otežava zadržavanje i privlačenje domaće radne snage, što dugoročno predstavlja izazov za održivost privrednog i socijalnog sistema. Nekoliko mlađih ispitanika reklo je da bi radije gradili karijere u Srbiji ako bi se plate, vladavina prava i ekološki standardi poboljšali, ali su sumnjali da će promene uskoro doći bez čvršće uslovljenosti EU.

Složenost socioekonomskog okruženja u Srbiji ogleda se i kroz svakodnevne životne izazove građana, uključujući rastuće račune za komunalne usluge, zagađen vazduh, prenatrpane bolnice i ubrzano povećanje cena iznajmljivanja u urbanim zonama. Mnogi ispitanici su povezali ova iskustva sa stranim uticajima u Srbiji. Povećanje troškova stanovanja povezano je sa velikim projektima nekretnina finansiranim iz zemalja Zaliva. Kineske investicije doprinose fiskalnom dugu i ekološkim izazovima, dok ruski uticaj utiče na cenu gasa. Ova dinamika pokazuje da percepcija spoljnih pretnji nije uniformna, već zavisi i od generacijskih iskustava i istorijskih odnosa sa pojedinim državama.

Percepcije političkih pretnji

Političko upravljanje u Srbiji identifikovano je kao ključna oblast u kojoj se prepliću unutrašnje slabosti i potencijalna spoljna manipulacija. Najveća strateška ranjivost proizlazi iz koncentracije izvršne vlasti u uskom krugu oko predsednika Srbije, Aleksandra Vučića, uz zaobilaženje parlamenta i smanjenje nezavisnosti medija, pravosuđa i regulatornih tela. Ovakva situacija, iako nije sama po sebi strana pretnja, stvara plodno tlo za spoljne aktere koji nastoje da prošire svoj uticaj, dok se pažnja domaće javnosti češće fokusira na legitimizaciju vlasti nego na direktno mešanje stranih sila.

Rusija se ističe kao dominantan spoljni igrač u političkom životu Srbije. Njeni uticaji ostvaruju se kroz meku moć, dezinformacione kampanje i podršku simpatizerskim političkim strankama i pokretima. Decenija pojačane proruske propagande stvorila je prijemčivo tlo za ove poruke, kojima se produbljuje ideološka polarizacija i otežava postizanje konsenzusa oko procesa evropskih integracija. Ruski akteri takođe koriste instrumente hibridnog delovanja, uključujući orkestriranje lokalnih etničkih i političkih incidenata, posebno u multietničkim regionima, čime se generiše dodatni pritisak na vlasti i povećava kompleksnost upravljanja u osetljivim oblastima.

Ispitanici su primetili da odnos između Srbije i Rusije karakteriše određena simbioza: Srbija zadržava dvosmislen stav prema sankcijama i bezbednosnom usklađivanju sa EU, dok Rusija uzdržano koristi svoj uticaj, pre svega u sektoru energetike i po pitanju Kosova. Ipak, istraživanja pokazuju da bi odlučan zaokret Srbije ka EU mogao da dovede do jačanja ruskih informacionih aktivnosti. Postojeći medijski prostor koji je preplavljen proruskim narativima, u kombinaciji sa vezama krajnje desničarskih grupa sa ruskim kanalima, može da posluži kao sredstvo za mobilisanje javnog mnjenja i stvaranje tenzija, posebno u osetljivim regionima poput severa Kosova.

Zasićenost proruskih narativa u provladinim medijima i na društvenim mrežama ima veći uticaj na percepciju građana nego formalne ruske investicije, koje su uglavnom ograničene na energetske sektor. Ruski uticaj se manifestuje pre svega kroz oblikovanje javnog diskursa, negovanje ideoloških simpatija i podršku političkim i društvenim grupama koje reprodukuju proruske poruke.

Analize ukazuju na dva ključna pristupa Moskve: s jedne strane, cilj je da se uspori ili onemogući približavanje Srbije Zapadu, pre svega kroz oslanjanje na domaće medije koji prenose i pojačavaju proruske poruke. Drugi pristup podrazumeva mogućnost da se, u uslovima šire regionalne ili međunarodne krize, iskoriste postojeće informacione slabosti u Srbiji, kao i veze sa ekstremno desničarskim grupama poput „Noćnih vukova“, radi podsticanja političkih i društvenih tenzija. Ovakav obrazac delovanja ukazuje da je Srbija posebno izložena hibridnim oblicima uticaja, koji ne uključuju direktnu intervenciju, već se oslanjaju na medije, društvene mreže i domaće aktere kako bi proizveli političke posledice.

Kinesko političko prisustvo u Srbiji je tumačeno drugačije. Ispitanici navode da Peking uglavnom izbegava otvoreno mešanje u izborne procese ili politike identiteta, već da nastoji da osigura dugoročni uticaj kroz ugovorne klauzule o poverljivosti, povlašćeni poreski tretman i normalizaciju netransparentnih praksi. Ovi aranžmani stvaraju paralelni pravni okvir u srpskoj ekonomiji i često razvodnjavaju normativni uticaj EU. Osim toga, omogućavaju stvaranje mreže kontakata između kineskih i srpskih političara i poslovnih aktera, čime se pruža osnova za rastući kineski uticaj u političkoj i ekonomskoj sferi. Projekti poput Beogradskog pristaništa i planiranog metroa, dodatno povećavaju simboličku vidljivost Kine, što može da bude iskorišćeno u pregovorima sa elitama i pri oblikovanju strateških odluka. Iako je ideološki uticaj Kine slabiji od ruskog, njen politički i ekonomski otisak postavlja temelje za značajno prisustvo u Srbiji.

Turski uticaj u Srbiji ostvaruje se pretežno kroz kulturnu diplomatiju i političke veze, posebno u Sandžaku. Mišljenja ispitanika su se razila oko toga da li se ovo svodi na zlonamerno mešanje. Neki politikolozi su tvrdili da Ankara u suštini pruža Beogradu besplatan instrument za upravljanje manjinama, osiguravajući usklađivanje bošnjačke muslimanske manjine sa Beogradom, a ne sa Bosnom i Hercegovinom. Sugerisali su da su čak i ličnosti poput Muamera i Usamea Zukorlića, kao i Sulejmana Ugljanina iz rivalske bošnjačke političke stranke, koji su ranije glasno govorili o bošnjačkoj autonomiji, neutralisane poslednjih godina zbog ovog uticaja. Drugi su tvrdili da klijentelističko angažovanje Turske jača već postojeće mreže pokroviteljstva i time potkopava pluralističku demokratsku politiku. Ono što je ujedinilo oba tabora je stav da Turska nema ni resurse ni stratešku nameru da potpuno osujeti težnje Srbije ka EU, već radije teži selektivnim dobicima u poslovanju i simboličkom vođstvu balkanskim muslimanskim zajednicama. Ipak, ima i mišljenja da Turska indirektno potkopava put Srbije ka EU, jer jača autoritarni status kvo u Srbiji i tako komplikuje usklađivanje sa političkim standardima EU.

Posebna tema među ispitanim ekspertima i građanima bila je usmerena na domaću administraciju koja se smatra „najvećom pretnjom“, navodeći koncentraciju moći, zauzimanje medija i suzbijanje nezavisnih institucija kao glavni problem, dok i zapadni i istočni partneri tolerišu ovaj model u ime stabilnosti. Ispitanici su primetili i sve veću spremnost da se upotrebi nasilje i paravojne snage protiv demonstranata, naglašavajući fuziju unutrašnje represije i spoljne legitimacije. Mnogi su istakli da su takve domaće krhkosti upravo ono što spoljni akteri iskorišćavaju, te da je problem unutrašnji, ali međunarodno pojačan.

Fenomen „institucionalnog ogledala“ pokazuje kako se unutrašnje slabosti Srbije i spoljni uticaji međusobno pojačavaju. On se odnosi na preuzimanje zakonskih rešenja i administrativnih prečica koje su prilagođene interesima stranih investitora. To uključuje, na primer, zakone o ubrzanju eksproprijaciji po uzoru na kinesku praksu, pojednostavljene procedure za izdavanje ekoloških dozvola kakve se koriste u turskim industrijskim zonama, kao i posebne pravne aranžmane za projekte finansirane kapitalom iz

zemalja Zaliva, koji se često oslanjaju na međunarodnu arbitražu. Iako su ovakva rešenja često uvedena radi realizacije konkretnih projekata, ona ostaju na snazi i nakon njihovog završetka, postepeno menjajući domaći pravni okvir i slabeći primenu standarda Evropske unije. Time se dodatno usložnjava i usporava proces pristupanja Srbije EU.

Istovremeno, prelazak pojedinaca sa javnih funkcija u privatni sektor otvara dodatne kanale za strani uticaj. Zabeleženi su slučajevi u kojima su bivše srpske diplomate postali lobisti za kineske državne kompanije, dok su nekadašnji energetski regulatori preuzeli pozicije u firmama povezanim sa Gazpromom. Ovakva praksa „rotirajućih vrata“ podstiče aktuelne zvaničnike da prilikom donošenja odluka više razmišljaju o budućim privatnim angažmanima nego o doslednoj primeni propisa. Uz to, netransparentne konsultantske naknade, angažmani i istraživački grantovi dodatno utiču na politički diskurs i institucionalne odluke, čime se jača prostor za spoljne uticaje, kako kroz formalne, tako i kroz neformalne kanale.

Preporuke za jačanje otpornosti Srbije na strane uticaje

U intervjuima i fokus grupama sa stručnjacima i građanima postoji široko rasprostranjeno uverenje da EU treba da zauzme jedinstvenu poziciju da pomogne Srbiji u suprotstavljanju rastućem uticaju spoljnih aktera, pre svega Rusije i Kine, a u manjoj meri i Turske i zemalja Zaliva. Iako se procene o obimu i mehanizmima tih uticaja razlikuju, prevlađuje saglasnost da EU raspolaže značajnim, ali nedovoljno iskorišćenim potencijalom za jačanje institucionalne otpornosti Srbije, unapređenje standarda upravljanja i produblјivanje usklađenosti sa evropskim normama. U tom smislu, EU se ne percipira samo kao ekonomski ili politički partner, već i kao ključni normativni akter sposoban da oblikuje dugoročne strukturne podsticaje.

Vojni i bezbednosni domen

Upravljanje bezbednosnom arhitekturom Srbije identifikovano je kao jedna od oblasti sa najvećim prostorom za pojačano angažovanje EU. Posebna zabrinutost odnosi se na netransparentnu vojnu i obaveštajnu saradnju Srbije sa trećim zemljama, naročito Rusijom i Kinom, koja se često odvija van efektivne kontrole institucija koje imaju uloga kontrole i nadzora, uključujući Narodnu skupštinu i njene odbore. Ovakvi aranžmani se u velikoj meri oslanjaju na bilateralne izvršne sporazume, što otvara pitanja odgovornosti, razmene podataka i civilne kontrole nad lancem komandovanja.

U tom kontekstu, jačanje demokratskog civilnog nadzora nad sektorom bezbednosti prepoznaje se kao ključna tačka potencijalnog delovanja EU. Ciljana podrška parlamentarnim odborima za odbranu i bezbednost, telima za borbu protiv korupcije,

kao i institucijama zaduženim za sajber bezbednost i zaštitu podataka, mogla bi da doprinese povećanju njihove institucionalne autonomije i kapaciteta da nadziru osetljive međunarodne bezbednosne aranžmane. Trenutno, ove institucije često pate od ograničenog formalnog autoriteta ili nedostatka političke podrške, što ih čini slabom protivtežom izvršnoj vlasti.

Pomoć EU u oblasti sajber bezbednosti takođe je identifikovana kao oblast od strateškog značaja. Postoji snažna procena da bi direktnija tehnička i strateška saradnja sa EU mogla značajno da unapredi otpornost Srbije na digitalne pretnje, posebno imajući u vidu sve češće korišćenje sajber prostora kao instrumenta stranog uticaja. Podrška razvoju bezbedne nacionalne digitalne infrastrukture, kao i standardizovanih protokola za upravljanje podacima i informacijama u javnim institucijama u skladu sa pravnim tekovinama EU, smatra se ključnom za smanjenje institucionalnih ranjivosti.

Poseban akcenat stavljen je na izgradnju ljudskih kapaciteta. Obuke podržane od strane EU za stručnjake za sajber bezbednost, ali i za sudije i tužioce koji se bave pitanjima digitalnih prava, zaštite podataka i nadzora, mogle bi da doprinesu doslednijoj primeni evropskih standarda i ograniče prostor za zloupotrebe. Ovo je naročito važno u kontekstu zabrinutosti da se alati za digitalni nadzor sve češće koriste na politički motivisan način, uključujući praćenje građana tokom javnih protesta, bez adekvatnog sudskog ili parlamentarnog nadzora. U tom smislu, uloga EU u praćenju upotrebe tehnologija nadzora i insistiranju na proporcionalnosti, zakonitosti i odgovornosti procenjuje se kao ključna komponenta šire strategije jačanja vladavine prava.

Pored toga, povećana koordinacija između EU i NATO-a, bez impliciranja punopravnog članstva u NATO, prepoznata je kao realističan i politički prihvatljiv način da se očuva usklađenost Srbije sa regionalnim bezbednosnim standardima. Iako se misije poput EUFOR-a i KFOR-a smatraju važnim faktorima stabilnosti, učesnici su ocenili da EU može da ima aktivniju ulogu u uključivanju srpskih institucija u regionalne bezbednosne dijaloge, zajedničke obuke i vežbe, kao i u mehanizme za upravljanje krizama i dugoročno jačanje otpornosti. Ovakav pristup omogućio bi unapređenje institucionalnih kapaciteta i saradnje sa partnerima, bez nametanja formalnih bezbednosnih obaveza koje bi u domaćem političkom kontekstu bile teško prihvatljive.

Zajedničke vežbe pod okriljem EU, obuke za reagovanje u kriznim situacijama i strukturirana bezbednosna saradnja nude Srbiji alternativni put ka jačanju otpornosti, onaj koji je kompatibilan sa procesom evropskih integracija, ali ne zahteva eksplicitno bezbednosno svrstavanje. Time se EU pozicionira ne samo kao normativni akter, već i kao praktičan partner u izgradnji kapaciteta, sposoban da ponudi održive bezbednosne benefite uz minimalne političke troškove na unutrašnjem planu.

Socioekonomski domen

Postoji širok konsenzus među ispitanicima da su kineske kompanije stekle privilegovani pristup srpskom tržištu putem međudržavnih sporazuma koji zaobilaze zakone o javnim nabavkama, podrazumevaju niže radne standarde i zanemaruju propise o zaštiti životne sredine. Ovi aranžmani su opisani kao izrazito netransparentni, slabo nadgledani i u velikoj meri povezani sa političkim interesima, čime se stvaraju paralelni ekonomski sistemi van važećih regulatornih okvira.

Ispitanici su istakli da EU ima jedinstvenu poziciju da se suprotstavi ovim trendovima insistiranjem na univerzalnoj primeni standarda EU u svim investicionim i postupcima javnih nabavki u Srbiji, nezavisno od izvora finansiranja. U tom smislu, više ispitanika sugerisalo je da EU treba da uslovi buduću finansijsku i tehničku podršku ne samo ispunjavanjem projektno-specifičnih kriterijuma, već i sistemskim usklađivanjem sa pravilima EU u oblastima javnih nabavki, radnih prava i zaštite životne sredine u svim infrastrukturnim i razvojnim projektima. Takav pristup bi značajno suzio politički prostor za kineske i druge aktere da obezbeđuju ekskluzivne ugovore putem sporazuma koji izmiču javnom i institucionalnom nadzoru.

Predstavnici poslovne zajednice dodatno su pozvali EU da aktivno doprinese izjednačavanju tržišnih uslova za domaće i evropske kompanije. Ukazano je da značajan broj firmi sa sedištem u EU izbegava učešće na tenderima u Srbiji zbog rasprostranjene percepcije da kineske kompanije uživaju preferencijalni tretman i posluju van standardnih konkurentskih procedura. U tom kontekstu, institucije EU su ohrabrene da koriste i diplomatske i regulatorne instrumente kako bi se obezbedila fer konkurencija, unapredili mehanizmi za praćenje usklađenosti tendera i ojačali uslovi pristupa tržištu za kompanije iz EU koje posluju u Srbiji. Time bi EU ne samo zaštitila sopstvene ekonomske interese, već i doprinela jačanju transparentnosti, predvidljivosti i institucionalne otpornosti srpske ekonomije u celini.

Štaviše, značajan broj ispitanika zalagao se za snažniju i sistematičniju ulogu EU u osnaživanju lokalnih samouprava i opština da se odupru centralizovanim, politički vođenim infrastrukturnim prioritetima. Podrška EU razvojnim inicijativama „odozdo nagore“ – posebno u oblastima obnovljivih izvora energije, projekata cirkularne ekonomije i lokalnih socijalnih usluga – prepoznata je kao ključna protivteža modelima investicija „odozgo nadole“ koji su ekstraktivni po prirodi i često uvezeni kroz netransparentne aranžmane sa Kinom i UAE. Takvi pristupi „odozdo nagore“ percipirani su ne samo kao ekonomski efikasniji, već i kao mehanizmi za jačanje lokalne demokratije, odgovornosti i otpornosti zajednica.

Konačno, ispitanici su naglasili da bi EU trebalo doslednije da povezuje ekonomsku podršku sa socijalnom inkluzijom, naročito u zapostavljenim ruralnim i perifernim oblastima. Građani su navodili primere projekata obnove kulturnog nasleđa finansiranih sredstvima EU koji nisu uspeli da generišu šire društveno-ekonomske koristi za lokalno

stanovništvo, prvenstveno zbog izostanka komplementarnih ulaganja u obrazovanje, razvoj lokalnog turizma i održivo zapošljavanje. Ovakva iskustva su istaknuta kao upozorenje da fragmentisana ili simbolička ulaganja, bez integrisanog lokalnog razvojnog pristupa, mogu oslabiti percepciju EU kao razvojnog partnera i umanjiti njen transformativni uticaj na terenu.

Politički domen

Politički gledano, ispitanici uglavnom smatraju da EU može da igra ključnu ulogu u sprečavanju normalizacije neliberalnih praksi koje podržavaju uticaji trećih zemalja. Odnosi domaćih političkih elita sa Rusijom i Kinom su uzajamno korisni: strani akteri dobijaju pristup političkom i ekonomskom uticaju, dok domaće elite dobijaju resurse i alternativni izvor legitimiteta uz minimalne zahteve za odgovornost. U tom kontekstu, EU se percipira u Srbiji kao jedini međunarodni akter koji može kredibilno zahtevati od vladajućeg režima poštovanje standarda slobode medija, nezavisnog pravosuđa i stvarne demokratske konkurencije.

Ipak, nekoliko ispitanika je napomenulo da, iako je EU godinama pružala retoričku podršku reformama, često nije insistirala na njihovoj doslednoj primeni. Postoji percepcija da je EU ponekad tolerisala ili čak posredno podržavala demokratsko nazadovanje, favorizujući kratkoročnu političku stabilnost nad vladavinom prava. Da bi se to promenilo, ispitanici su istakli da EU treba da ojača i institucionalizuje podršku civilnom društvu, istraživačkom novinarstvu i nezavisnim regulatornim telima koja su trenutno marginalizovana ili pod političkim pritiskom.

Posebno je istaknuta potreba za većim ulaganjima u građansko obrazovanje, projekte pravnog osnaživanja građana i mehanizme participativnog budžetiranja, koji se vide kao ključni alati za jačanje otpornosti društva na dezinformacije, klijentelizam i koncentraciju moći u rukama vladajuće elite. Konačno, ispitanici su predložili da EU pruži ciljanu podršku institucijama i inicijativama koje se bave praćenjem stranih uticaja u izbornim kampanjama, vlasništvu nad medijima i finansiranju političkih stranaka, ocenjujući da je transparentnost u ovim oblastima preduslov za obnovu demokratskog poverenja i ograničavanje malignog spoljnog uticaja.

Jedan od ključnih nalaza ukazuje na potrebu da EU izvrši vidljiviji i dosledniji pritisak na vlast u Srbiji kako bi se postojeći zakoni primenjivali pravedno i bez selektivnosti, naročito u oblastima zaštite životne sredine, oporezivanja i urbanističkog planiranja. Upravo u ovim sektorima uočava se obrazac sistematskog kršenja propisa, posebno od strane investitora iz trećih zemalja, uz prećutnu ili otvorenu podršku državnih institucija. U tom kontekstu, naglašava se značaj snažnijeg uslovljavanja finansijske i razvojne pomoći EU stvarnom usklađenošću sa domaćim zakonodavstvom i pravnim tekovinama EU.

Pored tehničkog i regulatornog angažovanja, istraživanje ukazuje na važnost obnove i jačanja narativa EU u javnom prostoru Srbije. Dok je materijalni doprinos EU razvoju zemlje značajan i dugotrajan, on ostaje slabo vidljiv i nedovoljno artikulisan u javnom diskursu. Istovremeno, akteri iz trećih zemalja, posebno Rusija, pokazali su veću sposobnost da se obrate emocijama i svakodnevnim frustracijama građana, koristeći medije, simboliku i pojednostavljene poruke kako bi učvrstili svoj uticaj. Ovaj asimetrični komunikacioni odnos doprinosi jačanju anti-EU narativa, naročito u društveno i ekonomski ranjivim sredinama.

Nalazi sugerišu da bi strateška komunikacija EU trebalo snažnije da se usmeri ka temama koje neposredno oblikuju kvalitet svakodnevnog života: zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, kulturno nasleđe, zapošljavanje mladih i lokalni ekonomski razvoj. Umesto dominantnog fokusa na proceduralne i birokratske aspekte integracija, efikasniji pristup bi podrazumevao isticanje konkretnih, opipljivih koristi koje evropska podrška donosi građanima. Poseban značaj ima povećanje vidljivosti ovih aktivnosti u ruralnim i ekonomski marginalizovanim područjima, gde su dezinformacije i evroskepticizam najizraženiji.

Dodatno, nalazi ukazuju na potencijal daljeg širenja međuljudskih razmena i programa mobilnosti koje finansira EU kao dugoročnog mehanizma izgradnje poverenja. Programi poput Erazmusa+, kulturnih grantova i inicijativa prepoznaju se kao instrumenti koji jačaju lične i profesionalne veze između Srbije i država članica EU, smanjujući privlačnost autoritarnih i neliberalnih alternativa kroz direktno iskustvo saradnje i zajedničkih vrednosti.

Konačno, kulturna diplomatija se identifikuje kao nedovoljno iskorišćen, ali strateški važan kanal delovanja. Akteri poput Kine i Turske već koriste kulturne centre, festivale i ciljano finansiranje za izgradnju pozitivne slike i dugoročne društvene prisutnosti. U tom smislu, EU ima prostor da razvije slične, ali normativno dosledne modele, oslanjajući se na partnerstva sa lokalnim organizacijama civilnog društva, umetnicima i obrazovnim institucijama. Takav pristup bi omogućio promociju evropskih vrednosti ne kao apstraktnih političkih zahteva, već kao sastavnog dela lokalnog društvenog i kulturnog života.

Pejzaž bezbednosnih pretnji Srbiji u 2025. godini manje je obeležen rizikom od klasičnog ratnog sukoba, a mnogo više problemima lošeg upravljanja, sistemske korupcije i spoljnih uticaja. Ovi izazovi imaju duboke korene u unutrašnjim slabostima države, a dodatno su pojačani globalnim geopolitičkim rivalstvima. Iako građani i stručnjaci prepoznaju spoljne pretnje, pre svega iz Rusije i Kine, prevlađuje stav da se najveće ranjivosti Srbije nalaze unutar samog sistema.

Sagovornici iz različitih oblasti nisu prepoznali neposrednu vojnu pretnju po Srbiju. Smatraju da se „klasične vojne pretnje“ uglavnom koriste kao politička retorika za učvršćivanje unutrašnje kohezije i mobilizaciju javnosti. Umesto toga, kao dominantni oblici pritiska izdvajaju se hibridne pretnje: sajber napadi na kritičnu infrastrukturu, širenje dezinformacija i prodori u bezbednosni sistem kroz netransparentnu vojnu i obaveštajnu saradnju sa Rusijom i Kinom.

Iako je oružani sukob malo verovatan, rizik od takozvanih „kontrolisanih nestabilnosti“ ostaje visok. Reč je o namerno izazvanim ili oportunistički pojačanim incidentima i krizama, naročito u pograničnim područjima i regionima sa osetljivom etničkom strukturom. Slični incidenti su se već dešavali i, u postojećem domaćem, regionalnom i međunarodnom kontekstu, mogu se ponoviti. Oni obično ne prerastaju u rat, ali narušavaju svakodnevni život, privlače pažnju međunarodne javnosti i negativno utiču na odnose u regionu. Istovremeno, podstiču nacionalističke tenzije i dodatno usporavaju napredak Srbije ka članstvu u EU.

U okviru hibridnih pretnji, sajber bezbednost se izdvojila kao jedno od najproblematičnijih pitanja. Oslanjanje Srbije na zastarele informacione sisteme čini je ranjivom i potencijalnim ulazom za zlonamerne sajber aktivnosti u širem regionu. Incidenti zabeleženi početkom 2025. godine, koji su pogodili distributera električne energije, jedno opštinsko komunalno preduzeće i univerzitetski centar podataka, jasno su ukazali na ove rizike. Iako nije došlo do trajne štete, sagovornici su ocenili da ovi napadi nose obeležja koordinisanog delovanja aktera povezanih sa državama i da razotkrivaju ozbiljnu institucionalnu nespремnost za efikasnu sajber odbranu.

Socioekonomska sfera je oblast u kojoj se percepcija pretnji najjasnije oblikuje. Građani i analitičari ukazali su na model ekonomskog rasta koji se oslanja na netransparentne infrastrukturne projekte i slabo fiskalno upravljanje. Takav model, povezan sa snažnom koncentracijom političke moći u izvršnoj vlasti, favorizuje političku lojalnost nad stručnošću i oslanja se na nejasne javno-privatne aranžmane sa Kinom, UAE i Turskom.

Kina se u tom kontekstu posebno izdvaja. Narativ o „čeličnom prijateljstvu“ prerastao je u višemilionske infrastrukturne projekte dodeljene bez javnih tendera, čime se potkopavaju standardi EU i otvara prostor za kršenje radnih i ekoloških normi. Istovremeno, trgovinski odnosi ostaju izrazito neuravnoteženi: Srbija u Kinu uglavnom

izvozi sirovine, pre svega bakar, dok uvoz jeftine industrijske robe dodatno produbljuje trgovinski deficit i povećava pritisak na životnu sredinu.

U međuvremenu, evropske kompanije sve više smatraju Srbiju nepouzdanim partnerom. Investitori iz EU povukli su ili zamrznuli do 20% planiranih ugovora od 2022. godine zbog straha od političkog mešanja, loše pravne zaštite i geopolitičke neodređenosti. Ovaj trend ugrožava buduću konkurentnost i tehnološku integraciju Srbije u evropske lance vrednosti.

Možda najsnažniji utisak, međutim, ostavlja raširen osećaj razočaranja i ekonomskog zamora među građanima. Kontinuirani odlazak mladih, smanjenje kvalifikovane radne snage i produbljivanje socijalnih nejednakosti postepeno podstiču tihu, ali trajnu društvenu krizu. Nezadovoljstvo dodatno intenziviraju vidljivi i višemilionski državni izdaci za projekte poput Ekspa 2027 i izgradnje fudbalskih stadiona, koji su u oštroj suprotnosti sa nedovoljno finansiranim zdravstvenim, obrazovnim, i kulturnim institucijama.

Politički sistem Srbije ispitanici opisuju kao primer zarobljene države, u kojoj je odlučivanje snažno centralizovano u rukama izvršne vlasti, dok su mehanizmi kontrole i nadzora slabi ili praktično nepostojeći. Demokratske institucije su vremenom iscrpljene i obesmišljene. Uloga EU u tom kontekstu doživljava se dvosmisleno: s jedne strane, EU se vidi kao jedini spoljni akter sa stvarnim kapacitetom da podstakne reforme, dok se s druge strane percipira kao saučesnik u demokratskom nazadovanju, zbog davanja prioriteta regionalnoj „stabilnosti“ u odnosu na demokratsku odgovornost.

Ruski uticaj u Srbiji ocenjuje se pre svega kao ideološki, a znatno manje kao ekonomski. Proruski narativi dominiraju delom medijskog prostora, naročito u provladinim tabloidima, dok Moskva održava veze sa ekstremno desničarskim grupama i koristi regionalne aktere, poput Republike Srpske, kako bi vršila pritisak na Beograd iznutra. Ovakva strategija „kontrolisane nestabilnosti“ ima za cilj da Srbiju zadrži van potpunog usklađivanja sa EU, ali bez izazivanja otvorenog konflikta.

Uprkos ovim brojnim izazovima, postoje pokušaji jačanja otpornosti Srbije. Srpsko civilno društvo i dalje pokazuje značajnu vitalnost, naročito u oblastima nadzora vlasti i zaštite životne sredine. Istraživački novinari i pravni aktivisti nastavljaju da otkrivaju zloupotrebe i nepravilnosti, često uz podršku međunarodnih partnera. Proces pristupanja EU, iako oslabljen dugotrajnim zastojem u pregovorima i neujednačenom političkom voljom u zemlji, i dalje pruža pravni okvir i politički oslonac reformskim akterima da se pozivaju na jasna pravila i standarde.

Iako su unutrašnji problemi postali dublji i vidljiviji, i dalje postoji prostor za demokratsku obnovu i ekonomske promene – naročito ako EU prilagodi i ojača svoj pristup. Sagovornici su ukazali na nekoliko važnih koraka. Pre svega, naglasili su potrebu za strožom uslovljenošću, odnosno jasnim povezivanjem finansijske pomoći EU sa konkretnim reformama u oblastima javnih nabavki, zaštite životne sredine i radnih prava.

Također su istakli da je potreban vidljiviji angažman EU na terenu, uz aktivno predstavljanje projekata koje finansira, posebno u zapostavljenim regionima, kako bi se suprotstavili negativnim i antievropskim narativima.

Posebno je naglašeno pitanje fer tržišne utakmice: EU bi trebalo da reaguje na povlašćen položaj koji Srbija daje investitorima iz Kine i zemalja Zaliva, jer takva praksa narušava ravnopravne ekonomske uslove. Sagovornici su također ukazali na potrebu za snažnijom podrškom civilnom društvu, kako kroz veća finansijska sredstva, tako i kroz bolju pravnu zaštitu organizacija koje se bave nadzorom vlasti i nezavisnih medija. Na kraju, istaknuta je važnost promene javnog narativa: EU mora jasnije da poveže svoje prisustvo i ulaganja sa konkretnim poboljšanjima u svakodnevnom životu građana.

Naredna godina biće presudna i pokazaće da li Srbija može da zaustavi dalje slabljenje demokratije i ponovo se približi evropskim standardima, ili će se postojeći model urušenog pluralizma i spoljnopolitičkog balansiranja učvrstiti u trajni oblik hibridnog autoritarizma. U oba slučaja, uloga Evropske unije, bilo kroz delovanje ili izostanak reakcije, biće od ključnog značaja.

Izvori i beleške

- 1 Pollozhani, Lura and Florian Bieber, ed. "Analysis of Local Perceptions and Key Policy Areas and their Relations to the External Actors," REUNIR, 2025, https://reunir-horizon.eu/wp-content/uploads/2025/07/REUNIR-D6.3-PERCEPTIONS-OF-EXTERNAL-INFLUENCES_compressed.pdf.
- 2 Savremena politika, „Podrška članstvu u EU u blagoj prednosti u odnosu na protivljenje, veća kod mlađih ispitanika,” 26.12.2025. <https://savremenapolitika.com/podrska-clanstvu-u-eu-u-bлагоj-prednosti-u-odnosu-na-protivljenje-veca-kod-mladjih-ispitanika/>
- 3 Reporters without Borders, "China: still world's biggest prison for journalists and citizen-journalists," <https://rsf.org/en/china-still-world-s-biggest-prison-journalists-and-citizen-journalists>
- 4 Pejić Nikić, Jelena, Predrag Petrović i Ivana Ranković, Procena stranih uticaja i otpornosti Srbije na bezbednosne, socioekonomske i političke izazove, rizike i pretnje, Beograd: Beogradski centar za bezbednosnu politiku, 2025. <https://bezbednost.org/publikacija/procena-stranih-uticaja-i-otpornosti-srbije-na-bezbednosne-socioekonomske-i-politicke-izazove-rizike-i-pretnje/>
- 5 Pollozhani, Lura et al. „Mapping existing surveys and perceptions that actors in EN & WB countries have (the policies and (in)actions of) the EU and other external actors,” REUNIR, 2024, <https://reunir-horizon.eu/wp-content/uploads/2025/02/REUNIR-D6.1--MAPPING-EXISTING-SURVEYS-AND-PERCEPTIONS-1-1.pdf>
- 6 Nalazi istraživanja dostupni su na REUNIR internet stranici: <https://reunir-horizon.eu/reunir-publications/>

O autoru

Predrag Petrović radi u Beogradskom centru za bezbednosnu politiku od 2006. godine. Tokom svoje karijere najviše se interesovao za istraživanje formalnih i neformalnih odnosa između bezbednosti i političke moći, kao i za nove i slabo istražene teme poput privatizacije bezbednosti, reforme službi bezbednosti i nasilnog ekstremizma. Jedan je od autora prve sveobuhvatne studije o nasilnom ekstremizmu u Srbiji „Extremism Research Forum – Serbia Report” i studije o uticaju Rusije na ekstremnu desnicu u Srbiji. Izdavačka kuća Roman i Litlfield objavila je Petrovićeve studija slučaja o reformi službi bezbednosti u Srbiji u hrestomatiji „Handbook of European Intelligence Cultures”, u kojoj su analizirane službe bezbednosti u preko 30 država Evrope. Doktorirao je 2021. godine na Fakultetu političkih nauka na temi „Reforma službi bezbednosti u Srbiji”.

O Beogradskom centru za bezbednosnu politiku

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) jeste nezavisni istraživački centar, koji radi na stvaranju demokratskog društva odgovornih institucija, u kome je bezbednost javno dobro, a ljudi slobodni, ravnopravni i bez straha. Doprinosi unapređenju bezbednosti građana u skladu sa demokratskim principima i poštovanjem ljudskih prava istraživanjima, javnim zastupanjem, razvojem zajednice i obrazovanjem. Vođen vrednostima poštovanja ljudskih prava i sloboda, demokratije, odgovornosti i transparentnosti, integriteta i solidarnosti, BCBP nastoji da doprinese oblikovanju budućeg razvoja Zapadnog Balkana.

Od osnivanja 1997. godine pa do 2010. radi pod imenom Centar za civilno-vojne odnose (CCVO). Od 2012. godine redovno je nabolje ocenjeni tink-tenk sa Zapadnog Balkana, koji se bavi temom odbrane i nacionalne bezbednosti, kao i temom spoljne politike i međunarodnih odnosa, na najpoznatijoj rang-listi istraživačkih centara (Global Go To Think Tank Index Report).

Osnivač je Beogradske škole za studije bezbednosti i specijalističkih postdiplomskih studija, koje su prerasle u uspešan master program „Međunarodna bezbednost” na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Jedan je od osnivača [Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji](#) i koordinator Radne grupe za Poglavlje 24 (Pravda, sloboda i bezbednost), te osnivač i koordinator koalicije prEUgovor, koja prati reforme u okviru poglavlja 23 (Pravosuđe i osnovna prava) i 24 (Pravda, sloboda, bezbednost) pristupnih pregovora Srbije i Evropske unije. Jedan je od organizatora [Beogradske bezbednosne konferencije](#), međunarodnog događaja koji više od deset godina okuplja renomirane stručnjake iz oblasti bezbednosti i spoljne politike.

Neki od strateških ciljeva BCBP-a su: podrška razvoju organizacija civilnog društva i pokretačima promena radi stvaranja okruženja za transparentnije i odgovornije funkcionisanje državnih institucija, izrada analiza na teme iz oblasti bezbednosti, vladavine prava, spoljne i bezbednosne politike Srbije, kao i pružanje podrške aktivistima za ljudska prava, borcima za slobodu i uzbunjivačima kako bi podstakli njihovu misiju i povećali demokratske kapacitete čitavog društva.

Internet stranica BCBP-a: www.bezbednost.org.

STUDIJA / 9

GRAĐANI SRBIJE O BEZBEDNOSNIM, SOCIOEKONOMSKIM I POLITIČKIM IZAZOVIMA:

STRANI UTICAJI I ULOGA EU U SRBIJI

Izdavač:

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Đure Jakšića 6/5, Beograd

www.bezbednost.org

Autor:

Predrag Petrović

Dizajn i prelom:

Srđan Ilić

ISBN-978-86-6237-275-8

DOI: <https://doi.org/10.55042/GH016372>

Decembar 2025.



**#EY
3A TEBE**



BCBP

Beogradski centar za
bezbednosnu politiku

Ova publikacija je izrađena uz finansijsku pomoć Evropske unije u okviru projekta „Povratak na evropski put“. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovoran Beogradski centar za bezbednosnu politiku i ta sadržina nužno ne izražava zvanične stavove Evropske unije.



BCBP Beogradski centar za
bezbednosnu politiku

www.bezbednost.org

ISBN-978-86-6237-275-8

DOI: <https://doi.org/10.55042/GH016372>